

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Vattenavdelningen
Sigrid Häggbom

Beslut
2016-02-01

Diarienummer
531-13853-2015

Sida
1(11)

Trafikverket
Ärendemottagningen
Projekt Västlänken och Olskroken planskildhet

Betydande miljöpåverkan från planerad verksamhet inom järnvägsprojekten Västlänken och Olskroken planskildhet i Göteborgs och Mölndals kommuner

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att Trafikverkets järnvägsprojekt Västlänken och Olskroken planskildhet kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Detta innebär enligt 6 kap 4 § miljöbalken (MB) krav på att samråd då även ska ske med övriga statliga myndigheter, de kommuner, den allmänhet och de organisationer som kan antas bli berörda.

Samrådet ska avse verksamhetens lokalisering, omfattning, utformning och miljöpåverkan samt miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning i enlighet med 6 kap 4 § miljöbalken.

Vad som framkommer under samrådsprocessen ska beaktas vid framtagandet av ansökan och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. En samrådsredogörelse ska bifogas ansökan.

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

I 6 kap 7 § miljöbalken (MB) anges vilka uppgifter som ska ingå i en MKB. Länsstyrelsen ska under samrådet verka för att MKB får den inriktning och omfattning som behövs för tillståndsprövningen.

Länsstyrelsen anser utifrån vad som framkommit under samrådet att följande aspekter är särskilt viktiga att behandla i MKB.

Särskilt viktiga frågor

Länsstyrelsen vill framhålla att följande frågor är mycket viktiga och bör ges en extra tyngd i MKB.

Riksintresse kulturmiljö

Det berörda området innefattar riksintresse för kulturmiljövård. MKB behöver klargöra påverkan på fornlämningar, byggnader, parkmiljöer med mera, såväl i vatten som på land inom de områden som berörs av denna ansökan, såväl i bygg- som i driftskede. Några objekt som är av särskild betydelse att omfatta är:

- Fornlämningen Göteborg (RAÄ 216) inklusive befästningsverken

- Det statliga byggnadsminnet Residenset
- Skansen Lejonet
- Johannebergs landeri
- Parker och alléer

Exempel på konsekvenser som behöver beskrivas är vibrationer, grundvat- tensänknningar och kompaktering, massundanträngning, m.m. Konsekven- serna för berörda kulturvärden ska även analyseras utifrån de byggmetoder som kan komma att användas och de skademinimerande åtgärder som tra- fikverket planerar.

Natura 2000

Länsstyrelsen bedömer att MKB behöver ha en omfattning som medger att den även kan utgöra MKB för en tillståndsprövning enligt 7 kap 28 a § Mil- jöbalken. Med avseende på Natura 2000 bör MKB innehålla:

- Redogörelse för de utpekade värdena.
- Redogörelse för vilka moment och åtgärder som kan komma att påverka Natura 2000-området.
- Tidplan för de åtgärder som innefattar moment som kan påverka Natura 2000-området.
- En bedömning av hur de utpekade värdena kan komma att påverkas kort- siktigt och långsiktigt. Bedömningen ska även omfatta ett kumulativt perspektiv där påverkan från andra pågående och planerade projekt som påverkar Sävån och Göta Älv inkluderas och det gäller även åtgärder som sker uppströms Gullbergsåns mynning. Det inkluderar grumlande och bullrande arbeten samt vibrationer i vattnet som kan påverka upp- och nedvandrande fisk.
- Förslag på skyddsåtgärder för att minimera påverkan på Natura 2000- området och en bedömning av varför åtgärderna anses vara tillräckliga.
- För ett tillräckligt underlag ser Länsstyrelsen behov av att projekten även tar med mätningar från andra projekt, kanske framförallt Marieholmsför- bindelsen.

Miljö kvalitetsnormer

Åtgärdernas förenlighet med miljö kvalitetsnormerna enligt förordning om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten (SFS 2001:554) samt enligt EUs ramdirektiv för vatten behöver klargöras. Likaså behöver åtgärdernas förenlighet med miljö kvalitetsnormer för luft enligt Luftkvalitetsförordning- en (SFS 2010:477) behandlas.

Skyddade arter

Det finns arter inom verksamhetens påverkansområde som omfattas av artskyddsförordningen. Åtgärder som påverkar dessa arter behöver beskrivas samt hur negativ påverkan ska minimeras.

Människors hälsa

Med hänsyn till projektens omfattning behöver påverkan på människors hälsa särskilt uppmärksammas.

Grundvatten

Projektet har tagit fram utredningsområde för grundvattenpåverkan som omfattar stora delar av centrala Göteborg. MKB behöver beskriva konsekvenser av grundvattenförändringar och hur negativ påverkan ska minimeras.

Möjliga förändringar i grundvattennivåer och grundvattentryck och konsekvenserna för omkringliggande konstruktioner, byggnader, fornlämningar, det gröna kulturarvet och kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, såsom byggnadsminnen enligt KML, statliga byggnadsminnen, kyrkliga kulturminnen bör beskrivas. I detta bör ingå både anläggnings- och driftskede samt vilka skyddsåtgärder som planeras.

Riskanalys ska göras utifrån en bred kompetens där även antikvariskt sakkunniga ingår. Det fortsatta arbetet med kontrollprogram ska utgå från relevanta inventeringsunderlag.

Övergripande

På ett övergripande plan vill Länsstyrelsen framföra följande om innehållet i MKB.

Regeringsprövningens villkor

MKB bör beskriva hur villkoren i regeringens tillåtlighetsbeslut 2014-06-26 uppfyllts eller avses uppfyllas samt hur hanteringen av villkoren inverkar på miljöprövningen. Länsstyrelsen anser att de handlingsplaner som tas fram inom ramen för tillåtlighetens villkor ska vara så konkreta som möjligt.

Beskrivning av verksamheten

Byggmetoder och utformning av anläggningen bör beskrivas tydligt, då detta är grunden för att kunna förstå konsekvenserna. I beskrivningen av byggmetoder, inklusive skadeförebyggande åtgärder, ska ingå information som gör det möjligt att bedöma om bästa möjliga teknik används. Det bör då beskrivas såväl nackdelar som fördelar jämfört med andra möjliga metoder. För att konsekvensbedömningen ska bli ändamålsenlig krävs att graden av påverkan ställs i relation till värdenas känslighet och betydelse.

Skadeförebyggande åtgärder

MKB bör innehålla en redogörelse för skadeförebyggande åtgärder. Såväl de skadeförebyggande åtgärder som avses utföras som de som valts bort bör redovisas, i de fall det är lämpligt. Motiven till varför en viss nivå på åtgärderna valts bör framgå. Handlingsplaner och liknande som Trafikverket tagit fram för att hantera skaderisker bör återges i relevanta delar eller biläggas MKB. Utöver generella skadeförebyggande åtgärder så bör specifikt beskrivas skyddsåtgärder för sådant som är extra skyddsvärt eller känsligt.

Kumulativa effekter

En helhetsbedömning av risker och konsekvenser till följd av åtgärderna bör göras i relation till övriga närliggande större anläggningsprojekt.

Kompensationsåtgärder

MKB bör redogöra för planerade och möjliga kompensationsåtgärder för ingrepp i såväl natur- som park- och kulturmiljö. Frågan om kompensation med avseende på kulturmiljö bör ta avstamp i de värden som identifierats i riksintresset för kulturmiljö. Länsstyrelsen har i tillstyrkan av järnvägsplanen gjort bedömningen att riksintresset påtagligt kommer att skadas. Föreslagna kompensationsåtgärder bör relateras till de skador som uppkommer. Av betydelse är att definiera de värden som ska kompenseras samt att det görs en beskrivning av hur valda kompensationsåtgärder förväntas svara mot skadan. Trafikverket ha ansvar för att kompensationsåtgärder genomförs.

Helhetsbild

Oavsett ansökans avgränsning ska MKB ge en helhetsbild av miljökonsekvenserna för hela den aktuella verksamheten. Det inkluderar de arbeten som inte omfattas av ansökan men som ändå är nödvändiga för projektet som helhet. Som ett exempel kan biotopskydd nämnas där biotopskyddet för berörda alléer upphör då järnvägsplanen antas men ingreppet i naturmiljön bör ändå beskrivas. Likaså ska bortgrävning av fornlämningar beskrivas. MKB bör beskriva konsekvenser på människors hälsa, miljön, kulturmiljön och bebyggelsen, för såväl bygg- som driftskede.

Fristående dokument

En MKB ska vara ett fristående dokument, vilket innebär att den information som behövs ska finnas i MKB (eller i bilagor). Dokument som hänvisas till behöver biläggas om inte den relevanta informationen återges direkt i MKB. Till exempel innebär detta att handlingsplaner och liknande som Trafikverket har tagit fram för att undvika skador på kulturmiljö bör redogöras för (återges i relevanta delar eller biläggas).

Verksamheten

För att konsekvenserna av verksamheten ska kunna förstås så bör själva verksamheten vara tydligt beskriven. Följande områden vill Länsstyrelsen lyfta fram som särskilt relevanta för förståelsen av miljökonsekvenserna.

Masshantering och transporter

MKB bör klargöra hur hantering av massor som uppkommer eller behöver tillföras området ska ske. Möjlighet till återanvändning av uppkomna massor bör redogöras för. I beskrivningen bör ingå:

- Mängd och typ av massor som planeras att transporteras bort respektive till verksamheten.
- Påverkan av transporterna. Särskild vikt bör läggas vid transporternas påverkan på människan till/från närmsta större transportled.
- Transporternas påverkan på kulturhistoriskt värdefulla byggnader och fornlämningar under mark.
- Alternativa transportvägar och deras påverkan samt motivera valda alternativ. Transportvägarna bör redovisas på samma kartmaterial som känsliga verksamheter (t.ex. förskolor, skolor, vårdinrättningar, kulturhistoriskt värdefulla byggnader och fornlämningar under mark).
- I vilken utsträckning bergmassor kan återanvändas på plats för att minska transporterna samt vilka positiva och negativa konsekvenser det medför.
- Hur de överskottsmassor som uppstår planeras att omhändertas.
- Vilka mängder betong som kommer att behövas samt hur mängden naturgrus/-sand kan minimeras. Redovisa planerat behov av uttag av naturgrus/-sand.
- Angående byggmetoder gällande bergmassor så bör t.ex. redovisas hur sprängmedel kommer att hanteras och i vilken mängd. Klargör om Sevosolagstiftningen kan komma att aktualiseras
- Redovisa var arbeten i potentiellt förorenad mark eller förorenade sediment kommer att genomföras och hur detta planeras att genomföras.

Länsstyrelsen är medveten om att det är svårt att ha samtliga frågor kring detta färdiga till prövningen, men strategierna och konsekvenserna bör beskrivas så långt möjligt.

Resurshushållning och klimat

Resurshushållning bör behandlas i MKB. Exempel på frågor som är aktuella på detta tema är energihushållning och hushållning med naturgrus/-sand (då stora mängder betong antas användas för tunneln). Resurshushållning kan även innefatta materialval, återvinning eller återanvändning av material samt styrning av entreprenaden i syfte att minimera klimatbelastning. MKB bör innefatta en redovisning av de aspekter av projekten som har störst kli-

matpåverkan (till exempel transporter, arbetsmaskiner, arbetsmaterial) och hur klimatpåverkan kan minimeras.

Följdverksamheter

Även följdverksamheter bör beskrivas (inklusive översiktliga konsekvenser av dessa). Detta gäller framförallt följdverksamheter i nära anslutning till anläggningen, till exempel hamnverksamhet, kvittblivning av massor samt behov av kompletterande tillfälliga eller permanenta förtöjningsplatser för båtar.

Påverkan

Projektet innebär en rad olika typer av omgivningspåverkan. Länsstyrelsen vill framhålla följande typer av påverkan som exempel på vad som bör beskrivas utöver vad som tidigare nämnts.

Geoteknik

MKB bör behandla hanteringen av geotekniska aspekter i samband med planerade arbeten såsom schakt/muddring, utfyllnad, pålning, spontning, sprängning, behov av förstärkningsåtgärder m.m.

Utsläpp till vatten och arbete i vatten

Konsekvenserna av utsläpp till vatten bör beskrivas med avseende på t.ex. grumling, vattenkemi och flöde. Redovisa hur eventuellt förorenat vatten kommer att hanteras, vilka reningmetoder som planeras och vilken reningseffekt som förväntas. MKB bör beskriva vilka mängder vatten som kommer bortledas och till vilka recipienter det leds.

Likaså bör konsekvenserna av arbeten i vatten beskrivas. Vid omläggning av vattendrag bör konsekvenser för såväl vattendragets naturmiljö som för angränsande eller överlappande verksamheter beskrivas. Exempel på sådana verksamheter är Kodammarnas avloppsanläggning och Mölndalsåns markavvattningsföretag.

Buller, luftföroreningar, damm, vibrationer och ljus

MKB bör innehålla en redovisning av vilka skyddsåtgärder som planeras och vilka störningsnivåer, eller i förekommande fall miljö kvalitetsnormer, som kommer att klaras med avseende på buller, luftföroreningar, damm, vibrationer och störande ljus. Särskilt fokus bör läggas på konsekvenser för närboende och för känsliga verksamheter (t.ex. förskolor, skolor, vårdinrättningar och konsertlokaler).

En beskrivning av vilka boende eller verksamheter som kan komma att få så omfattande störningar att ersättningsboende eller flytt av verksamhet kan komma att bli aktuell bör framgå.

Redovisa vilka konsekvenser på människors hälsa byggandet av projekten kommer att medföra. Hälsokonsekvensanalysen bör basera sig på aktuella data.

Beräkningar av buller bör göras för luftburet buller och stomljud. I bullerberäkningarna bör förutom olika typer av byggarbetsbuller, inklusive tunneldrivning, även buller från transporter nära byggarbetsplatsen och normal fordonstrafik (inkl. ev. spårväg och järnväg) ingå. Redovisa hur länge de bullerstörande aktiviteterna planeras att pågå vid olika bullerkänsliga platser samt i vilken utsträckning närboende och bullerkänsliga verksamheter kan komma att utsättas för luftburet buller och stomljud samtidigt.

I det fall utevistelseytor vid förskolor och skolor kommer att utsättas för byggbuller bör bullerberäkningarna även inkludera normal fordonstrafik (inkl. ev. spårväg och järnväg) vid dessa platser. Kompenserande åtgärder bör vidtas i det fall den negativa påverkan på förskolor och skolors utevistelseytor blir allt för stor.

MKB behöver innehålla en redovisning av hur luftkvaliteten kommer att påverkas och hur miljö kvalitetsnormerna följs. Fokus bör vara att utreda och redovisa utsläpp och halter av kväveoxider/kvävedioxid och partiklar (PM10). Utredningen bör beskriva nuläge och ett grundbyggalternativ (Trafikverkets ordinarie krav på fordonsprestanda). Med resultat från dessa beräkningar tas möjliga skyddsåtgärder fram och effekter av dessa redovisas.

Utredningen och beräkningar bör tydligt redovisa bygg- och transportsценарier för respektive transportslag (t.ex. arbetsmaskiner, lastbilar, pråm), emissionsfaktorer m.m. Spridningsmodellen bör i möjligaste mån vara anpassad till områdets storlek samt den meteorologi och de spridningsförutsättningar som råder i Göteborg. Resultat och redovisning bör på ett relevant sätt visa källfördelning från olika aktiviteter.

Redovisningen bör omfatta känsliga objekt (t.ex. förskolor, skolor och vårdinrättningar) som finns vid stationslägena och vid övriga byggarbetsplatser samt längs de vägar som planeras användas för omledning av trafik och byggtransporter. Redovisningen bör omfatta hur överskridandet av MKN ska undvikas vid dessa känsliga objekt och vilka skyddsåtgärder som planeras. Även försämringar jämfört med dagsläget bör undvikas vid känsliga objekt.

Redovisningen bör innehålla resonemang och bedömningar för att belysa områden och tidsperioder då luftkvaliteten, p.g.a. tillkommande transporter och arbetsmaskiner från andra projekt, riskerar att bli ytterligare försämrade.

MKB bör innehålla en redovisning av konsekvenser med avseende på vibrationer och vilka skyddsåtgärder som ska vidtas för att säkerställa att skada från vibrationer inte uppkommer på fornlämningar, det gröna kulturarvet och kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

MKB bör omfatta hantering av buller och vibrationer med hänsyn till vandrande fisk, både i anläggningsskedet (pålning m.m.) och driftskedet (stomljud från trafik m.m.).

I anspråkstagande av mark

Påverkan av i anspråkstagande av mark bör beskrivas.

Riksintressen och skyddade områden

Av MKB bör framgå hur berörda riksintressen och andra skyddade områden och objekt påverkas. Påverkan på yt- och grundvattenförekomster bör beskrivas.

Naturvärden på land

MKB bör behandla förekommande naturvärden i närområdet samt klargöra hur dessa ska hanteras.

Träd

Projektet som helhet kommer påverka en stor del av träden i innerstaden. MKB bör redogöra för hur träden påverkas innefattande:

- Hur många träd som beräknas beröras av arbetena.
- Vilka skyddsåtgärder som planeras.
- Vilka träd som ingår i alléer.
- Tidsaspekten inom vilken träden påverkas.
- Trädens kulturhistoriska värde och hur många kulturhistoriskt värdefulla träd som påverkas av arbetena.
- Hur avvägning mellan fornlämning och träd kommer att ske.

Kulturmiljö

- Konsekvenser för kulturmiljö bör beskrivas, även utöver vad som omfattas av riksintresset för kulturmiljö. I detta omfattas byggnader och miljöer av kulturhistorisk betydelse, det gröna kulturarvet och kulturhistoriskt värdefull bebyggelse såsom byggnadsminnen enligt kulturmiljölagen (KML), statliga byggnadsminnen, kyrkliga kulturminnen. Ett exempel på miljöer av kulturhistorisk betydelse är rekreationsområden såsom parker. Åtgärder i syfte att begränsa skadan på kulturmiljöns olika delar ska preciseras.

Fornlämningar

Projektet som helhet kommer medföra en irreversibel skada på fornlämningar. MKB bör redogöra för hur fornlämningar påverkas innefattande:

- Vilka delar av fornlämningarna som beräknas beröras av arbetena samt en beskrivning av skadans omfattning.
- Vilka skyddsåtgärder som planeras för omkringliggande delar.

Andra verksamheter

Konsekvenser för andra verksamheter bör beskrivas.

Brunnar

Konsekvenser avseende energibrunnar och eventuella andra brunnar bör beskrivas.

Övriga synpunkter

Länsstyrelsen uppmanar Trafikverket att vara tydliga med vad de söker tillstånd för och vad ansökan inte omfattar samt enligt vilka lagparagrafer tillstånd söks. Det kan också vara bra att redogöra för om det finns delar av verksamheten som man avser hantera i annan ordning. Till exempel behöver ingrepp i biotopskyddade områden, där biotopskyddet endera hanterats i järnvägsplanen eller via dispens, också beskrivas här. Detta dels för att ge en helhetsbild, dels för att ingreppen i vissa fall även kan behöva omfattas av denna prövning. I ansökan bör tydligt anges vilka anmälningspliktiga verksamheter (inkl. koder eller annat lagrum) som det frivilliga tillståndet för miljöfarlig verksamhet avser.

Redogörelse för ärendet

Västlänken och Olskroken planskildhet är två järnvägsprojekt i Göteborg. Projekten kommer att innefatta olika former av vattenverksamhet samt arbeten som kan medföra störningar för omgivningen under byggnadstiden. Projekten är tätt kopplade till varandra och ansökan om tillstånd enligt miljöbalken kommer därför att göras gemensamt för att möjliggöra en samlad prövning.

Västlänken är en cirka 8 km lång planerad järnväg genom centrala Göteborg, varav drygt 6 km utgörs av en tunnel. Västlänken är i första hand avsedd för regionala persontransporter men genom att delar av nuvarande banor och säckbangård avlastas ökar kapaciteten i hela systemet.

Olskroken planskildhet ansluter i öster till Västlänken och innebär en ombyggnad i Olskroken så att järnvägsspåren korsar varandra i olika nivåer. Ombyggnaden ska höja järnvägens kapacitet och framkomlighet samt för att öka driftsäkerheten.

Trafikverket avser att lämna in en ansökan om tillstånd för vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet för projekten Västlänken och Olskroken planskildhet. Trafikverket har framfört att ansökan kommer att innehålla underlag för en prövning enligt 7 kap. miljöbalken avseende påverkan på Natura 2000-området Säveån, nedre delen i det fall att domstolen anser att en sådan prövning krävs.

Enligt samrådsredogörelsen kommer prövningen bland annat att innefatta:

- Bortledning av grundvatten samt utförande av anläggningar för detta.
- Tillförsel av vatten för infiltration samt utförande av anläggningar och åtgärder för detta.

- Byggnation i vattenområden, exempelvis förstärkning av kajer för eventuell temporär hamn.
- Omledning av vattendrag.
- Drivande av tunnlar, schaktningsarbeten i mark, utsläpp av länshållningsvatten/dag- och dräneringsvatten under byggnadstiden.

Trafikverket har genomfört samråd enligt 6 kap 4 § miljöbalken (MB) med berörda enskilda, allmänhet, organisationer, tillsynsmyndigheter, övriga berörda myndigheter samt Länsstyrelsen om att bedriva verksamheten. En samrådsredogörelse har upprättats och skickats till Länsstyrelsen.

Tidigare processer

Länsstyrelsen har inom ramen för samråd om påverkan på Natura 2000 samt inom ramen för järnvägsplaneprocessen framfört till Trafikverket att Länsstyrelsen bedömer att projektet kräver **tillstånd enligt lagstiftningen om Natura 2000**.

I tillstyrkan av järnvägsplanen konstaterar Länsstyrelsen att projektet innebär **påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljö**, men att riksintresset för kommunikation ska ges företräde. Länsstyrelsen har då också tryckt på vikten av att med anpassning av arbeten, skadeförebyggande åtgärder, kompensation etc. minimera skadan på riksintresset för kulturmiljö.

Parallellt med miljöprövningsprocessen pågår samråd kring detaljplan för Olskroken planskildhet med omläggning av Gullbergsån. Inom det samrådet är en av de största frågorna att värdera olika alternativa omläggningar med tanke på dels Gullbergsåns strand, dels utrymmet för avloppsverksamheten vid kodammarna att upprätthålla en driftsäker verksamhet i framtiden. Gullbergsån uppfyller idag inte fastställda miljökvalitetsnormer på grund av den begränsande omfattningen av kvarvarande strand. Ett alternativ som anpassas för att ge mesta möjliga naturlig strand kan, enligt Kretslopp och vatten, möjligen innebära ökad risk för breddning av avloppsvatten till Gullbergsån/Säveån, vilket även det kan vara en fråga om påverkan på möjligheterna att uppnå miljökvalitetsnormerna i framtiden.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Enligt 6 kap 4 § MB ska alla som avser att bedriva verksamhet eller vidta en åtgärd som kräver tillstånd eller beslut om tillåtlighet enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken genomföra samråd med berörda enskilda, tillsynsmyndigheten och Länsstyrelsen. Efter att berörda enskilda och tillsynsmyndigheten getts möjlighet att yttra sig ska Länsstyrelsen besluta om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller inte.

Vid en sammanvägning av den planerade verksamhetens art, storlek och lokalisering samt av vad som i övrigt framkommit i ärendet gör Länsstyrelsen, med stöd av Förordning om miljökonsekvensbeskrivningar (SFS

1998:905), bilaga 2, bedömningen att planerad verksamhet kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Övriga upplysningar

Detta beslut kan inte överklagas.

I detta ärende har Sigrid Häggbom beslutat och Anna Vickman varit föredragande. I den slutliga handläggningen av ärendet har även Nina Storsveen, Samhällsbyggnadsenheten, Lena Niklasson, Miljöskyddsavdelningen, Lena Emanuelsson och Jan Ottander, Kulturmiljöenheten samt Teresa Holmberg, Naturavdelningen deltagit.

Beslutet har bekräftats digitalt varför underskrift saknas.

Kopia till

Miljöförvaltningen Göteborgs Stad